

Maak van Herijking van de Canon van Nederland een archeologische verrijking

In een interview in Trouw op 2 Juni vertelt historicus Kennedy over de herijking van de Canon van Nederland die hij uit gaat voeren (<https://www.trouw.nl/samenleving/canon-van-de-vaderlandse-geschiedenis-moet-volgens-james-kennedy-ook-schaduwkanten-belichten~a42a5318/>). Deze herziening moet meer aandacht aan de 'schaduwkanten van de Nederlandse geschiedenis' besteden. Zo'n herijking is een goede zaak. Interpretaties veranderen en onderwerpen als (zwarte) Piet en de dubbele moraal van onze zeehelden geven aan dat geschiedenis niet statisch is.

Toch vrezen wij dat de blik door de aanstelling van een modern historicus beperkt zal blijven tot de laatste 500 jaar, terwijl 99% van onze geschiedenis in de huidige Canon over het hoofd wordt gezien! Archeologie maakt het mogelijk de geschiedenis van ons allemaal te belichten en ook voor het heden nuance te leveren. De Canon doet dat nu (tot ~1900) niet. De nadruk op geschiedschrijving zorgt voor een aaneenschakeling van elite-onderwerpen.

Van de meer dan 300 000-jaar-lange Nederlandse prehistorie slechts de laatste procent belicht. Met maar één(!) venster: de hunebedden. Is dat omdat het nog zichtbare monumenten zijn? Het is zeker niet de meest logische keus qua historische relevantie. Maar, wat moet er dan wel in en waarom? Wij hebben wel wat voorstellen die nuance in onze geschiedenis aanbrengen.

In 2009 werd de eerste Nederlandse Neanderthaler ontdekt. Deze soort symboliseert een succesvolle levenswijze in een ijstijdgeving. Maar ze is ook uitgestorven, mogelijk doordat ze zich niet aan kon passen aan snelle klimaatverandering in de laatste ijstijd. Een prangende boodschap, ook voor het heden: onze omgeving en bronnen zijn eindig en ons aanpassingsvermogen is beperkt. Maar helemaal uitgestorven zijn ze niet! Wij dragen een paar procent Neanderthaler-DNA in ons. Dat vertelt over immigratie en ontmoeting. Het laat zien dat we niet de eerste Europeanen zijn, maar Afrikaanse immigranten.

De ontdekking vorig jaar van de 13.000-jaar-oude vroegste modern menselijke Nederlander voor onze kust houdt ons ook een spiegel voor. 'We' hadden toen een donkere huidskleur maar wel blauwe ogen. Dat blijkt uit DNA onderzoek aan vergelijkbare fossielen. Weer een resultaat van onze Afrikaanse oorsprong. Deze ontdekking laat ook zien dat Nederland er lang heel anders uitzag dan nu: je kon duizenden jaren lang gewoon naar Engeland lopen.

En die vroegste boeren waren niet de hunebedbouwers. Dat waren laatkomers. De eerste landbouwers in Nederland woonden in Bandkeramische dorpen in Limburg, 7300 jaar geleden. Het zijn migranten uit het Nabije Oosten; ze namen hun cultuur, vee en gewassen én hun aardewerk (waarna hun dorpen genoemd zijn) mee naar hier. Een populatie 'Nieuwe Nederlanders' waarin jager-verzamelaars werden opgenomen. In het westen blijken die laatsten overigens al vroeg te 'polderen'. Als enigen in Europa combineerden ze drie millennia lang jaar lang een jagend en boerenbestaan in een rijk moeraslandschap.

De prehistorie beslaat letterlijk 99% van onze geschiedenis. Ze vertelt ons over onze menswording en waarom we wel en niet uniek zijn, over veranderende landschappen, over cultuur, over migratie en de veranderlijkheid van traditie. Juist een beter begrip van onze samenleving begint met meer kennis over ons verre verleden en ons 'mens-zijn' met al zijn biologische en culturele verworvenheden. Archeologie, ook die van de latere perioden, levert die nuance.

De Canon zou moeten vertellen over de geschiedenis van ons allemaal. Nu is het meer een geschiedenis van perkament dan een geschiedenis van mensen.

Dr. Luc Amkreutz
Conservator Prehistorie Rijksmuseum van Oudheden
Papengracht 30
2301 EC Leiden
Postbus 11114
l.amkreutz@rmo.n;
071-5163167 / 0646443043

Dr. Gerrit Dusseldorp
Faculteit Archeologie, Universiteit Leiden en Palaeo-Research Institute, University of Johannesburg
g.l.dusseldorp@arch.leidenuniv.nl
Van Steenis
Einsteinweg 2
2333 CC Leiden
071-5272428